

Teza: Podstawa orzeczenia i postanowienia – art. 92 k.p.k.

Podstawę faktyczną orzeczeń , czyli wyroków i postanowień , może stanowić jedynie całokształt okoliczności ujawnionych w postępowaniu , mających znaczenie dla rozstrzygnięcia.

Sygn. akt WO-32/16

POSTANOWIENIE

z dnia 13 września 2016 roku

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w Warszawie

w składzie następującym:

Przewodniczący: SWSD Krzysztof Górecki

Sędziowie: SWSD Jacek Klimowicz (sprawozdawca)

SWSD Mariusz Łątkowski

Protokolant: Kamila Kamińska

przy udziale Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego radcy prawnego Tomasza Schefflera po rozpoznaniu w dniu 13 września 2016 r. na rozprawie

sprawy radcy prawnego A. K.

z powodu zażalenia skarżącej A. R. oraz pełnomocnika skarżącej od postanowienia Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych (...)z dnia 15 stycznia 2016 r. w przedmiocie odmowy wszczęcia dochodzenia w sprawie,(...)

postanawia:

1.

uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę Głównemu Rzecznikowi Dyscyplinarnemu celem dalszego prowadzenia;

2.

kosztami postępowania przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym obciążyć Krajową Izbę Radców Prawnych.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 19 czerwca 2015 r. Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego odmówił wszczęcia dochodzenia w sprawie zawiadomienia informującego o możliwości popełnienia przez prawnego A. K. przewinienia dyscyplinarnego polegającego na tym, że w wywiadzie dla serwisu internetowego www.prawnik.pl, który ukazał się (...) pod tytułem „W. (...) polemizuje z A. R.” wypowiadając się jako przedstawiciel samorządu zawodowego radców prawnych, w sposób obraźliwy i poniżający wypowiedział się o skarżącej, w szczególności porównując jej kandydaturę w ostatnich wyborach samorządowych do „folkloru politycznego”, publicznie wypowiadając się na temat przedmiotu prowadzonego przeciwko niej postępowania dyscyplinarnego, a nadto pomówił ją o takie działania, które nie miały miejsca, a które mogły narazić ją na utratę zaufania potrzebnego do wykonywania zawodu i prowadzonej przez nią działalności.

Powyższe postanowienie zostało zażalone przez skarżącą A. R. oraz jej pełnomocnika.

Postanowieniem z dnia 27 października 2015 r. Wyższy Sąd Dyscyplinarny w sprawie (...) uchylił zaskarżone postanowienie z uwagi na naruszenie przepisów proceduralnych i przekazał sprawę celem dalszego jej prowadzenia Głównemu Rzecznikowi Dyscyplinarnemu.

Postanowieniem z dnia 15 stycznia 2016 r. Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w W. ponownie odmówił wszczęcia dochodzenia w sprawie

W uzasadnieniu swojego stanowiska Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego wskazał, że radca prawny A. K., udzielając przedmiotowego wywiadu, nie przekroczył granic wolności słowa, o której mowa w art. 11 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, charakter wypowiedzi w przedmiocie egzaminów był bardzo ogólny, a wypowiedź w przedmiocie postępowania dyscyplinarnego w kontekście wcześniejszych publikacji stanowiła wypełnienie obowiązku wynikającego z pełnionej przez niego funkcji wicedziekana – a tym samym nie naruszył przepisów Kodeksu Etyki Radcy Prawnego, zatem brak jest podstaw do postawienia mu zarzutu popełnienia deliktu dyscyplinarnego i dlatego koniecznym stało się odmówienie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.

Od powyższego postanowienia w dniu 17 lutego 2016 r. odwołała się pokrzywdzona radca prawny A. R., która zarzucając uchybienia postępowania dowodowego podniosła, iż Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego działał nierzetelnie i tendencyjnie poprzez nieprzeprowadzenie dowodów wymaganych do prawidłowego i uczciwego wyjaśnienia okoliczności faktycznych, a także nieuzasadnione ograniczenie materiału dowodowego poprzez nieprzeprowadzenie, a nawet niewypowiedzenie się co do wnioskowanych dowodów mających uzupełnić stan faktyczny sprawy o nowe okoliczności.

Zażalenie od powyższego postanowienia zostało także złożone przez pełnomocnika skarżącej pismem z dnia 15 lutego 2016 r., w którym zarzucono postanowieniu obrazę licznych przepisów postępowania, które mogły mieć wpływ na jego treść, tj. art. 17 § 1, art. 4, art. 7, art. 92, art. 167, art. 156 § 5 oraz art. 307 § 1 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych, oraz wniesiono o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Głównemu Rzecznikowi Dyscyplinarnemu do dalszego prowadzenia.

Wyższy Sąd Dyscyplinarny zważył co następuje:

Zaskarżone postanowienie zasługuje na uchylenie. Za zasadne należy uznać sformułowane przez pełnomocnika skarżącej oraz samą skarżącą zarzuty naruszenia art. 4, 7, 92, 167 oraz art. 7 K.p.k. w zw. z art. 74¹ ustawy o radcach prawnych, polegającą na błędnej ocenie zgromadzonego materiału dowodowego, nieprzeprowadzeniu niezbędnych dowodów oraz dowolną, a nie swobodną, ocenę materiału dowodowego.

Przepis art. 92 K.p.k. określa, że podstawę faktyczną orzeczeń, czyli wyroków i postanowień, może stanowić jedynie całokształt okoliczności ujawnionych w postępowaniu, mających znaczenie dla rozstrzygnięcia. Przepis ten odnosi się do całego postępowania, czyli każdego jego etapu i wszelkich zapadłych w nim orzeczeń, wydawanych w oparciu o materiał dowodowy zebrany w sprawie i odpowiednio udokumentowany w aktach tej sprawy, przez każdy uprawniony organ procesowy. Organ orzekający zobowiązany jest zatem wziąć pod uwagę całokształt okoliczności ujawnionych w postępowaniu i ocenić je w sposób pełny, wszechstronny, z respektowaniem zasad postępowania. Wskazana dyrektywa odnosi się zarówno do orzeczeń, jak i do wszelkich innych rozstrzygnięć podejmowanych przez organy procesowe. Dlatego też wybiórcze potraktowanie przez Zastępcę Głównego Rzecznika dowodów i pominięcie w uzasadnieniu postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia analizy odnośnie do wiarygodności lub niewiarygodności dowodów przedstawionych przez skarżącą, których treść wskazuje na możliwość dokonania ustaleń faktycznych odmiennych od przyjętych przez Zastępcę Rzecznika, będzie nosiło przymiot dowolności i nie będzie mogło być uznane za mieszczącą się w ramach gwarantowanych przez zasadę swobodnej oceny dowodów (art. 7 K.p.k.). W konsekwencji prowadzi to do stwierdzenia, że powyższa sytuacja stanowi rażące naruszenie prawa procesowego, mogące mieć wpływ na treść orzeczenia.

Naruszona została również zasada obiektywizmu, która oznacza nakaz bezstronnego traktowania stron, w tym oskarżonego oraz zakaz kierunkowego nastawienia do sprawy i nieprzesądzanie uprzednio jej wyniku. Rzecznik bowiem nie może przyjmować określonego obrazu sprawy przed zakończeniem postępowania i dawać stronom do zrozumienia, że ma już określoną wersję zdarzenia w przedmiocie odpowiedzialności, jak miało miejsce w przedmiotowej sprawie. Rzecznik nie przeprowadził żadnego dowodu zawnioskowanego przez skarżącą, za wyjątkiem dowodu z treści przedmiotowego artykułu. Swoje rozstrzygnięcie Rzecznik oparł jedynie na dość ogólnych wyjaśnieniach radcy prawnego A. K. i informacji udzielonych przez Dziekana OIRP w W., który potwierdzał jedynie, że radca prawny A. K. mógł znać wyniki egzaminu zawodowego przed ich oficjalnym ogłoszeniem. W ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego wyjaśnienia te nie stanowiły jednak wystarczającej podstawy do uznania, że radca prawny A. K. nie naruszył zasad Kodeksu Etyki Radcy Prawnego w zakresie stosunków pomiędzy radcami prawnymi, tj. nie popełnił czynu z art. 32 i art. 38 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

Istotne jest zatem, że Zastępca Głównego Rzecznika nie przeprowadził postępowania dowodowego w zakresie wyjaśnienia, czy doszło do poniżenia skarżącej w opinii publicznej i narażenia jej na utratę zaufania potrzebnego do wykonywania zawodu radcy prawnego co stanowiłoby naruszenie zasady lojalności i koleżeństwa wobec innego członka samorządu (art. 38 Kodeksu Etyki). W ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego nie sposób bowiem wyłącznie na podstawie przeprowadzonego dowodu z przedmiotowego wywiadu oraz wyjaśnień złożonych przez radcę prawnego A. K., jednoznacznie stwierdzić, że opisane czyny nie zawierają znamion przewinienia dyscyplinarnego, zatem konieczne jest wszczęcie dochodzenia, w celu ustalenia prawdy obiektywnej.

Zaznaczyć należy, że Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego w postanowieniu o odmowie wszczęcia dochodzenia oparł się jedynie na tym, że radca prawny A. K. wszedł w posiadanie wyników egzaminu zgodnie z prawem, a wypowiedź dotycząca podważenia działalności radcy prawnego A. R. w zakresie skuteczności kursów przygotowujących do egzaminu zawodowego, ma jego zdaniem ogólny charakter i przedstawiał wyłącznie tendencję poziomu zdawalności w odniesieniu do osób korzystających z kursów przygotowawczych. Ponadto Rzecznik uznał, że wyrażenie „folklor polityczny” nie było znieważające, pominął natomiast całościowy wydźwięk i charakter wywiadu, który bez wątplenia mógł narazić radcę prawnego A. R. na utratę zaufania potrzebnego do wykonywania zawodu i prowadzonej przez nią działalności gospodarczej.

Wyjaśnienie wskazanych okoliczności wymaga zatem przeprowadzenia szeregu czynności procesowych, zmierzających do ustalenia stanu faktycznego sprawy. Należy jednak podkreślić, że czynności sprawdzające na których poprzestał Rzecznik mają na celu ustalenie dopuszczalności wszczęcia postępowania, natomiast wyjaśnienie czy czyn zabroniony rzeczywiście zaistniał należy do jednego z celów postępowania przygotowawczego (art. 297 § 1 K.p.k.). Czynności sprawdzające polegają zatem jedynie na uzupełnieniu danych zawartych w zawiadomieniu o przestępstwie lub sprawdzeniu faktów. Dlatego też organ, do którego wpłynęło zawiadomienie o popełnieniu deliktu dyscyplinarnego, może zażądać w wyznaczonym terminie uzupełnienia informacji zawartych w zawiadomieniu od osoby lub instytucji, która je złożyła. Uzupełnienie danych może polegać na dostarczeniu dodatkowych dokumentów, przedmiotów lub wyjaśnieniu informacji (zob. Grzegorzczak, Tylman, Polskie postępowanie, s. 641–642). Może także sprowadzać się do przesłuchania w charakterze świadka osoby zawiadamiającej. Przesłuchanie to może nastąpić w każdym czasie, tzn. do chwili wydania postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia (zob. Hofmański i in., Komentarz, t. II, s. 71) – odpowiednio stosowanych w postępowaniu dyscyplinarnym. W niniejszej sprawie skarżąca nie została przesłuchana, mimo iż sama o to wnioskuje.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności należy stwierdzić, iż Rzecznik nie wykorzystał nawet w pełni środków dowodowych przysługujących mu w ramach czynności sprawdzających (przesłuchanie skarżącej), zatem wydanie zaskarżonego postępowania należy uznać co najmniej za przedwczesne. Należy także podkreślić, że w przypadku gdy przeprowadzenie czynności wyjaśniających nie daje podstaw do jednoznacznego rozstrzygnięcia, niezbędnym jest wszczęcie postępowania dyscyplinarnego i przeprowadzenie środków dowodowych niezbędnych do wyjaśnienia stanu faktycznego sprawy.

Za zasadny z uwagi na nieuwzględnienie prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego, lecz nie mający wpływu na treść orzeczenia, należy również uznać zarzut naruszenia art. 156 § 5 K.p.k., polegającego na niewydaniu zarządzeń w przedmiocie wniosków skarżącej o udostępnienie akt sprawy, co uniemożliwiło jej złożenie odwołania w myśl art. 159 K.p.k. Z treści przepisu art. 156 § 5 K.p.k. wynika, że począwszy od 2 czerwca 2014 r., jako regułę ustawodawca statuuje względnie nieograniczony dostęp do akt postępowania przygotowawczego, a odmowa ich udostępnienia wchodzi w rachubę tylko w enumeratywnie wymienionych sytuacjach: po pierwsze, gdy zachodzi potrzeba zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania; po drugie, jeżeli uzasadnia to potrzeba ochrony ważnego interesu państwa. Oznacza to, że to po stronie organu, nie zaś wnioskodawcy leży obowiązek wykazania materializacji co najmniej jednej z dwóch przesłanek odmowy dostępu do akt postępowania przygotowawczego. Ponadto zgodnie z art. 306 § 1b K.p.k., podmiotom (o których mowa w art. 306 § 1 i 1a K.p.k.) uprawnionym do złożenia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia śledztwa lub też postanowienie o jego umorzeniu przysługuje bezwzględne prawo do przejrzania akt sprawy, o czym Zastępca Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego, wydając postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia, powinien pouczyć pokrzywdzonego, a czego nie uczynił.

Niezasadny, w ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, jest zarzut naruszenia art. 307 § 1 K.p.k. polegającego na niewydaniu w terminie 30 dni od otrzymania zawiadomienia postanowienia o wszczęciu lub odmowie wszczęcia dochodzenia, co spowodowało naruszenie praw pokrzywdzonego. Należy bowiem pamiętać, iż zgodnie z art. 74¹ ustawy o radcach prawnych w sprawach nieuregulowanych w ustawie do postępowania dyscyplinarnego stosuje się jedynie odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania karnego. Stosowanie odpowiednio oznacza stosowanie przepisów wprost, z modyfikacjami wynikającymi ze specyfiki postępowania dyscyplinarnego lub niestosowanie niektórych przepisów w ogóle. W ocenie Wyższego Sądu Dyscyplinarnego, uwzględniając specyfikę postępowania dyscyplinarnego i możliwości samorządu termin 30-dniowy wynikający z art. 307 § 1 K.p.k. jako przepis procesowy nie ma zastosowania do postępowań dyscyplinarnych.

Nietrafny okazał się także zarzut naruszenia art. 17 § 1 K.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych, polegający na niewskazaniu negatywnej przesłanki procesowej będącej podstawą wydania postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia w sprawie. Należy wskazać, że postanowienie nie zawiera podstawy prawnej odmowy wszczęcia dochodzenia w formie przywołania przepisu art. 17 § 1 pkt 2 K.p.k., jednakże z treści uzasadnienia jasno wynika, że podstawą prawną odmowy wszczęcia dochodzenia jest negatywna przesłanka z 17 § 1 pkt 2 K.p.k.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności zaskarżone orzeczenie należało uchylić z uwagi na istotne braki w zakresie przeprowadzonego przez Rzecznika Dyscyplinarnego postępowania. Przy podjęciu dalszych czynności w sprawie Rzecznik Dyscyplinarny powinien wziąć pod uwagę konieczność wszechstronnego rozpoznania sprawy i wyjaśnienia wszelkich okoliczności niezbędnych do dokonania oceny zachowania radcy prawnego A. K.. W szczególności wyjaśnienia wymaga kwestia prawdziwości zarzutów formułowanych przez radcę prawnego A. K. wobec radcy prawnego A. R., oraz wyjaśnienie sposobu wejścia w posiadanie informacji o wynikach egzaminu radcowskiego przed ich oficjalnym ogłoszeniem.

O kosztach postępowania przed WSD orzeczono w oparciu o przepis art. 70⁶ ust. 2 ustawy o radcach prawnych.

Wobec powyższego Sąd orzekł jak w sentencji orzeczenia.